

Utrikesutskottets betänkande

1986/87:1

om Sveriges relationer till Israel

UU
1986/87:1

Motionen

I motion 1985/86:U517 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att begränsa Sveriges kontakter med Israel, så länge de olagliga ockupationerna av Västbanken och Gaza fortsätter,

2. att riksdagen uttalar att Israels diskriminering av palestinierna i det egna landet och inom ockuperade områden är ett brott mot folkrätten,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder på det internationella planet för att påvisa att det militära samarbetet mellan Israel och Sydafrika är ett brott mot FN:s beslut om vapenembargo mot den sistnämnda staten,

4. att riksdagen uttalar sitt stöd för PLO och Yassir Arafat som representant för det palestinska folket,

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ för att stärka PLO:s ställning internationellt,

(Yrkande 6 i motionen har behandlats i UU 1985/86:15.)

Bakgrund

I föreliggande motion föreslås att Sveriges kontakter med Israel i olika avseenden begränsas. Som skäl härför pekar motionärerna bl. a. på den fortsatta israeliska ockupationen av Västbanken, behandlingen av den palestinska befolkningen där och på det nära samarbetet även på det militära området som Israel anses ha med Sydafrika. Om en fredlig lösning av konflikten i Mellanöstern skall nås måste PLO:s ställning stärkas, anser motionärerna, och föreslår att riksdagen gör uttalanden av denna innebörd.

En motion om Sveriges relationer med Israel, vilken behandlades vid föregående riksmöte, hade en närmast motsatt innebörd (motion 1984/85:1676). I denna föreslogs att relationerna borde förstärkas genom besöksutbyte på officiell nivå. Med anledning av denna motion redogjorde utskottet i sitt betänkande UU 1985/86:7 för Sveriges förhållande till Israel och för de principer på vilka Sveriges inställning till konflikten i Mellanöstern bygger.

Grundläggande härvidlag är vårt erkännande av den israeliska stat som bildades år 1948 efter det att FN:s generalförsamling röstat för en resolution om Palestinas delning. Grundläggande är också Sveriges anslutning till de säkerhetsrådsresolutioner som uppmanar till israeliskt tillbakadragande från

(under 1967 års krig) ockuperade områden och som fastslår alla staters i området rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser (resolutionerna 242 och 338).

Ett tredje element i Sveriges inställning i Mellanösternfrågan är vår uppfattning att det palestinska folket har rätt till nationellt självbestämmande. Enligt svensk mening bör Israel tillerkänna palestinierna denna rätt samtidigt som det palestinska folket otvetydigt bör erkänna staten Israels rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser, i enlighet med ovannämnda säkerhetsrådsresolution 242. Sedan flera år anses från svensk sida att PLO har ett sådant stöd från det palestinska folket att organisationen måste ges tillfälle att delta i förhandlingar om det palestinska folkets framtid.

Motionens yrkanden föranleder vidare följande bakgrundsbeskrivning: Västbanken är den del av det tidigare mandatet Palestina som enligt FN:s delningsplan av år 1947 tillsammans med bl. a. Gaza skulle ha blivit en arabisk stat. I det krig som följde på Israels bildande annekterades emellertid Västbanken av Jordanien. Annektionen bestod till år 1967, då Israel ockuperade Västbanken och Gaza.

Användande av våld utom i självförsvar strider mot folkrätten såsom den kommer till uttryck i FN:s stadga. Sålunda är förvärv av land genom väpnade aktioner (annektering) förbjuden enligt folkrätten. Denna princip fastslås till yttermera visso i ovannämnda säkerhetsrådsresolution 242.

Begreppet ockupation behandlas i den folkrätt som främst avser krigsförhållanden. Haagkonventionerna av år 1907 och Genèvekonventionerna av år 1949 är av särskild betydelse i detta sammanhang. En ockupant får enligt dessa inte vidta åtgärder som syftar till att införliva ett ockuperat område med det egna landet. Ockupationen är enligt den folkrättsliga definitionen en temporär företeelse.

Den israeliska bosättningspolitiken på den ockuperade Västbanken strider enligt svensk och allmänt vedertagen uppfattning i synnerhet mot den fjärde Genèvekonventionen om skydd för civilbefolkningen i krigstid. Denna konventions artikel 49 innehåller bl. a. ett förbud mot överflyttning av ockupationsmaktens egen civilbefolkning till det ockuperade området. Konventionen innehåller även andra bestämmelser mot diskriminerande behandling av eller övergrepp mot civilpersoner.

Sverige och en övervägande majoritet av FN:s medlemsländer har under en följd av år givit sitt stöd åt FN-resolutioner som fastställer att den IV Genèvekonventionen är tillämplig på de ockuperade områdena och som tar avstånd från den israeliska bosättningspolitiken. Israel anser för sin del att konventionen inte är tillämplig i detta fall, bl. a. därför att Västbanken vid ockupationstillfället inte var en internationellt erkänd del av Jordanien.

Folkrätten är inte lika specifik när det gäller diskriminerande behandling av invånare inom en stats eget territorium, något som berörs i motionens yrkande 2. Allmänna regler återfinns dock i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, FN:s båda konventioner om mänskliga rättigheter samt FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Kritik har bl. a. i FN riktats mot Israels samarbete med Sydafrika. Försök har gjorts att närmare kartlägga omfattningen och innehållet i detta samarbete, särskilt mot bakgrund av ofta framförda påståenden om militärt

samarbete mellan de båda länderna. Det har framförts misstankar om att det från Israel skett en export av militär utrustning till Sydafrika, även efter det att FN:s säkerhetsråd år 1977 fattade bindande beslut om vapenembargo mot Sydafrika.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis erinra om de ovan refererade principer på vilka Sveriges inställning till konflikten i Mellanöstern bygger. Grundläggande härvidlag är vårt erkännande av Israels rätt att existera inom säkra och erkända gränser, vårt erkännande av det palestinska folkets rätt till nationellt självbestämmande och kravet att folkrätten måste respekteras av alla i konflikten inblandade parter.

Sveriges inställning till den nu 20-åriga israeliska ockupationen av det palestinska folkets hemland på Västbanken är väl känd för Israel. Den svenska regeringen har framfört kritiska synpunkter även på de andra inslag i israelisk politik som enligt vår mening motverkat en utveckling mot fred i Mellanöstern. På samma sätt har vi kritiserat andra i konflikten inblandade parter när de företagit åtgärder som försvårat en lösning av konflikten. Så bör ske även fortsättningsvis.

Det är samtidigt utskottets uppfattning att fred och stabilitet i området gynnas av att normala förbindelser upprätthålls mellan de av konflikten berörda länderna och omvärlden. Sverige eftersträvar för sin del normala relationer till alla stater i Mellersta Östern. Den begränsning av kontakterna med Israel som föreslås i motionens yrkande 1 skulle enligt utskottets mening inte främja en utveckling mot fred i Mellanöstern. Yrkandet avstyrks följaktligen.

I vad gäller Israels uppträdande i ockuperade områden och i synnerhet bosättningspolitiken bör Sverige även framgent i FN och i andra sammanhang söka hävda de krav som folkrätten ställer. Bosättningspolitiken är ett brott mot IV:e Genèvekonventionen av år 1949 till vilken Israel anslutit sig. Utskottet är emellertid inte berett att göra något uttalande som tar sikte på efterlevnaden av folkrätten i själva Israel. Därmed får yrkande 2 anses besvarat.

I yrkande 3 föreslås att svenska regeringen vidtar åtgärder för att påvisa att det militära samarbetet mellan Israel och Sydafrika är ett brott mot FN:s vapenembargo. Utskottet vill med anledning därav anföra följande.

Sverige är ett av de länder som verkat mest aktivt för att få till stånd beslut i FN:s säkerhetsråd om sanktioner mot Sydafrika. Redan år 1963 utfärdade säkerhetsrådet rekommendationer om vapenembargo mot Sydafrika och år 1977 utvidgades rekommendationerna till att bli ett bindande beslut om förbud mot export av krigsmateriel till Sydafrika. Det är självfallet ytterst angeläget att inget av FN:s medlemsländer medvetet bryter mot vapenembargot. De under lång tid upprepade påståendena om att detta sker eller har skett från israelisk sida väcker därför oro. Utskottet saknar emellertid underlag för att kunna avgöra om Israel brutit mot FN:s säkerhetsråds beslut. Förslaget att Sverige skulle ta initiativ till internationella åtgärder av det slag som framförs i motionen avstyrks med hänvisning härtill.

Motionens yrkanden 4 och 5 avser stöd för PLO. Enligt den uppfattning Sverige och ett stort antal andra stater sedan lång tid intagit bör det palestinska folket självt vara företrätt vid förhandlingar om sin framtid. Den svenska regeringens åsikt, såsom den senast uttrycktes i utrikesministrarnas anförande i FN:s generalförsamling i september 1986, är att PLO åtnjuter det palestinska folkets stöd som dess representant i detta avseende. Utskottet delar denna uppfattning.

Redan detta ställningstagande från Sveriges och andra länders sida innebär självfallet ett internationellt stöd för PLO som organisation. Något uttalande därutöver om PLO:s ledning och organisationens internationella ställning finns det enligt utskottets mening inte anledning för Sveriges riksdag att göra. Yrkandena 4 och 5 avstyrks därmed.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1985/86:U517,
2. att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1985/86:U517 besvarat med vad utskottet anför,
3. att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1985/86:U517,
4. att riksdagen avslår yrkandena 4 och 5 i motion 1985/86:U517.

Stockholm den 6 november 1986

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Löow (s), Sten Sture Paterson (m), Rune Ångström (fp), Anita Bråkenhielm (m), Nils T Svensson (s), Gerd Engman (s), Viola Furubjelke (s), Lars Werner (vpk) och Görel Thurdin (c).

Reservationer

1. Sveriges förbindelser med Israel

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Det är samtidigt" och slutar med "avstyrks följaktligen." bört ha följande lydelse:

I samband med att Israel gick över Litanifloden i södra Libanon och invaderade stora delar av landet inkl. delar av huvudstaden Beirut, uttryckte den svenska regeringen sin kritik mot detta handlingsätt. Kritiken fick så mycket större tyngd som Israel inte tog den minsta hänsyn till den i gränsområdet stationerade FN-gruppen, utan lät sina förband gå rakt igenom dess område. Det är ett faktum att Sverige därefter visade en kyligare attityd i förbindelserna med Israel än tidigare. Denna attityd förstärktes ytterligare efter Israels samarbete med falangisterna i Beirut och massakrerna i

flyktinglägren Sabra och Shatila. När Israel för något år sedan tvingades dra sig tillbaka till sina ursprungliga ställningar söder om Litanifloden, inte av god vilja utan av tvång, bör detta inte innebära att Sveriges kritik mattas. Det är därför väl motiverat att den nedtrappning av förbindelserna som genomfördes vid Israels invasion bibehålls. Därmed tillgodoses yrkande 1 i motion U517.

UU 1986/87:1

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1985/86:U517 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Israels samarbete med Sydafrika

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i sjätte stycket på s. 3 börjar med "Utskottet saknar" och på s. 4 slutar med "hänvisning härtill" bort ha följande lydelse:

Det finns avgörande bevisning för Israels nära, intensiva och mångåriga samarbete med apartheidregimen i Sydafrika. Den försiggår på alla plan, inom kärnvapenområdet, handeln och krigsmaterielutbytet. Sverige bör aktivt verka för att detta samarbete avslöjas. Därmed tillgodoses yrkande 3 i motion U517.

dels att utskottets hemställan i moment 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1985/86:U517 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

